

Тема: Ернест Хемінгуей. «Старий і море» - повість-притча про людину.

«Життєподібний» сюжет і філософсько-символічний зміст твору

(урок-занурення)

Мета уроку:

- освітня: показати повість «Старий і море» як підсумок довгих моральних шукань Е.Хемінгуея, розкрити філософсько-символічну суть твору, визначити його художню своєрідність, дати поняття про «ефект айсберга», показати особливості жанру повісті-притчі;

- розвиваюча: сприяти в оволодінні навичками вести полілог, навчальний діалог, формувати навички аналізу художнього тексту з використанням цитатного матеріалу, уміння визначати засоби художньої виразності і їх роль, робити узагальнення і висновки;

- виховна: формувати в учнів потребу у придбанні знань, толерантність у навчальних взаємодіях, виховувати духовну стійкість, силу волі, гуманістичне ставлення до навколишнього світу.

Завдання уроку:

- розкрити філософсько-символічний зміст повісті Е. Хемінгуея «Старий і море»;

- шляхом аналізу тексту повісті визначити її художню своєрідність;

- виявити виховний потенціал твору.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань (особистісно орієнтований урок з використанням ІКТ).

Форма уроку: урок-занурення.

Методи і форми навчальної діяльності: слово вчителя, бесіда (навчальний полілог), повідомлення та презентація творчих робіт учнів, вирішення проблемних завдань, фронтальна і індивідуальна робота.

Інструментарій: тексти повісті Е.Хемінгуея «Старий і море», комп'ютер, мультимедіапроектор, дидактичний матеріал «Учнівська сторінка», запис звуків морського прибою.

Хід уроку:

I. Етап організації навчальної діяльності (3 хвилини):

1.Вчитель читає вірш А.Тарковського:

Я человек, я посредине мира,
За мною мириады инфузорий,
Передо мною мириады звезд.
Я между ними лег во весь свой рост –
Два берега связующее море,
Два космоса соединивший мост.

Я больше мертвецов о смерти знаю,
Я из живого самое живое.
И – боже мой! – какой-то мотылек,
Как девочка, смеется надо мною,
Как золотого шелка лоскуток.

2.Слово вчителя (1-й слайд):

У всі часи людина прагнула знайти своє місце в навколишньому світі, здобути гармонію з природою, осягнути сенс свого буття ... Ці «вічні» проблеми довгі роки хвилювали і відомого американського письменника Ернеста Хемінгуея. Результатом його моральних шукань стала повість «Старий і море». Цю книгу назвуть вершиною творчості Хемінгуея. За неї в 1954 році письменник отримує Нобелівську премію. А ми сьогодні спробуємо наблизитися до розуміння її змісту.

3.Оголошення теми уроку (1-й слайд).

II.Етап визначення мети (3 хвилини):

1.Презентація форми уроку (2-й слайд):

Е.Хемінгуей стверджував: «Гарна проза подібна до айсберга, 7/8 якого приховано під водою». Сьогодні ми проведемо урок-занурення, завдання якого наступні...

2.Оголошення мети і завдань уроку:

- розкрити філософсько-символічний зміст повісті Е.Хемінгуея «Старий і море»;
- шляхом аналізу тексту повісті визначити її художню своєрідність;
- виявити виховний потенціал твору.

III. Етап проектування (2 хвилини):

План роботи на уроці (план учні читають на «Учнівській сторінці»):

I рівень. Жанрова специфіка повісті Е. Хемінгуея "Старий і море».

II рівень. Символічне значення назви повісті.

III рівень. Проблематика повісті «Старий і море».

IV рівень. «Я - не звичайний старий» (образ старого рибалки Сантьяго).

V рівень. Символічний сенс сутички старого з рибою.

VI рівень. Образи-символи в повісті.

VII рівень. Ідея повісті Е. Хемінгуея "Старий і море».

IV. Етап організації і виконання плану роботи (30 хвилин):

1.Робота над сюжетом повісті:

а.) Вчитель: Вершиною «айсберга» повісті «Старий і море» є її сюжет. Відновити основні події нам допоможе дайджест (короткий зміст).

б.) Учень читає дайджест повісті (випереджальне домашнє завдання) на тлі 3-го слайду з ілюстраціями до повісті.

Дайджест повісті Е.Хемінгуея "Старий і море"

Уже 85 днів старий рибалка безрезультатно намагається зловити велику рибу. Удача відвернулася від нього, тим більше що рибалити доводиться одному, без хлопчика, який раніше допомагав йому. Але старий не здається і продовжує свою справу. Завзятість винагороджено: гігантський марлін взяв його приманку. Три дні триває поєдинок старого з довгоочікуваною великою рибою. Він здобув перемогу: рибу вдалося загарпунити і убити. Тепер належить доставити її додому. Під час зворотного шляху на човен з прив'язаним до неї марліном нападають акули. Старий мужньо бореться з ними, але що він може зробити сам зі зграєю стерв'ятників?! Акули залишають від прекрасної риби тільки скелет. Старий, знесилений боротьбою, але не зломлений, повертається додому ні з чим. Хлопчик втішає його й говорить, що вони знову будуть рибалити разом.

в.) вчитель:

Як бачимо, сюжет повісті досить простий, життєподібний і, здається, не містить у собі особливої мудрості. Вершина «айсберга» не відкриє секретів. Починаємо занурення.

2. Визначення жанрової специфіки повісті:

а.) Вчитель:

Почнемо з визначення жанрової специфіки повісті (4-й слайд), для цього перечитаємо перші два речення.

б.) Учень читає вголос два перші речення повісті.

в.) бесіда (полілог):

- У чому, на вашу думку, незвичайність початку повісті?

- Що ви знаєте про Гольфстрім?

г.) Вчитель:

Образ старого, самотньо покинутого в Гольфстрімі, виростає в якийсь казковий образ сміливого рибалки, чиї сили гідні цієї теплої течії. Автор точно називає, скільки днів старий виходив у море. Атмосфера незвичайності посилюється тим, що старий за ці 84 дні не спіймав жодної риби... Це початок не оповідання XX століття, а притчі.

- Згадайте, у чому особливості притчі як літературного жанру?

д.) Учні дають своє визначення жанру притчі, порівнюють його з визначенням на слайді і на «Учнівських сторінках», заповнюють схему:

ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ПОВІСТІ Е.ХЕМІНГВЕЯ «СТАРИЙ І МОРЕ»

повість-притча

3. Визначення символічного значення назви повісті та її проблематики:

а.) Вчитель: У притчі використовується символічний сенс предметів, дій, імен. У повісті «Старий і море» символічна вже сама назва. «Розшифруємо» її (5-й слайд).

Завдання 1. «Асоціативний куш»:

Доповніть дану схему можливими змістовними парами-асоціаціями (вашими уявленнями), які викликає у вас назва повісті (у разі ускладнення використовуйте довідковий матеріал, розміщений на «Учнівських сторінках»).

б.) Учні працюють над складанням схеми на «Учнівських сторінках», потім представляють результати своєї роботи.

(сміслові пари-асоціації: «людина й природа», «смертне і вічне», «потворне і прекрасне», «людина і Всесвіт», «людина і суспільство»; самоконтроль здійснюється за допомогою матеріалу, представленого на 5-му слайді).

в.) Вчитель: Назва повісті вказує на ті проблеми, які у ній розкриває автор (6-й слайд):

- взаємовідносини людини і природи;
- сенс буття, життя і смерті;
- співвідношення добра і зла у світі і душі людини;
- місце людини в суспільстві і Всесвіті;
- непорозуміння між людьми.

У вирішенні цих проблем автору допомагає центральний образ повісті – старий рибалка Сантьяго.

4. Робота над образом старого (7-й слайд):

а.) Повідомлення учня про можливий прототип головного героя повісті (випереджальне домашнє завдання; 7-й слайд):

З історії створення повісті Е.Хемінгуея «Старий і море»

Повість "Старий і море" була написана Хемінгуеєм на прекрасно знайомому матеріалі. З 1948 року письменник жив у містечку Фінка-Віхії, недалеко від Гавани, столиці Куби, і був постійним гостем у найближчих селищах, де спілкувався з кубинськими рибалками. Хемінгуей пізніше згадував, що відобразив у повісті «риси характеру одного знайомого старого рибалки з Касабланки» - Карлоса Гутьєрреса. Можна сказати, що Сантьяго - збірний образ рибалки з північного узбережжя острова Куби, в районі Кохімар. Разом з тим, це образ - символ, який увібрав в себе кращі якості людської душі.

б.) Бесіда з прочитаного (полілог):

- Сантьяго говорить про себе: «Я – незвичайний старий». З'ясуємо, у чому унікальність цього героя. Чому, на вашу думку, Хемінгуей робить головним героєм повісті стару людину?

- Прочитайте портрет рибалки Сантьяго: який контраст лежить в його основі? Про що говорять очі героя?

- Звідки старий Сантьяго черпає силу, мужність і стійкість? Щоб з'ясувати це, згадаємо, чим він жив у молодості і чим живе зараз.

Завдання 2. За даними ключовими словами відновіть минуле і сьогодення героя (8-й слайд).

Минуле Сантьяго: юнга на човні; берега Африки; це були дні перемог і досягнень; Чемпіон; переможе будь-якого супротивника; не знав, що таке самотність.

Сьогодення Сантьяго: скінчилися дні перемог і досягнень; немає домашнього вогнища; спогади про Африку; сни про левів; глузування; надія; хлопчик Манолін; море.

- За що любив старого хлопчик Манолін?

- Був у цього дивного рибакка ще один незвичайний друг – море. Послухаємо, що воно «розповідь» про старого.

в.) Рольова гра «Про що розповідь море?..» (монолог від імені моря читає заздалегідь підготовлений учень – випереджальне домашнє завдання; на тлі звуків морського прибою):

Монолог моря

Я - безмежне і вільне море. Мільйони років я кочу свої хвилі, розбиваючи їх в бризки, до земної суші. За ці мільйони років я збагнуло безліч загадок і таємниць нашого світу. А ще я багато дізналося про дивну істоту, яка називає себе «Людина» і бачить себе центром Всесвіту. Але є серед цих людей один, який здивував навіть мене. Це старий рибалка Сантьяго. Ми знайомі вже не один десяток років. Він – не звичайний. Подумки старий кличе мене *la mar*, як звуть мене по-іспанськи ті з людей, які відчують до мене любов: як жінку, в жіночому роді. Рибалки молодші називають мене *el mar*, тобто в чоловічому роді, і говорять про мене як про простір, як про суперника або навіть ворога. Старий же постійно думає про мене як про жінку, яка дарує великі милості або відмовляє в них, а якщо і дозволяє собі необдумані або недобрі вчинки, що поробиш, така ж її природа. «Луна хвилює море, як жінку,» - так часто думає про мене старий. Старий Сантьяго називає мене добрим і прекрасним. Він любить зелених морських черепах, відчуває ніжну прихильність до летючих риб, вважаючи їх кращими своїми друзями тут, в морі. Він розмовляє з рибами, яких ловить. Він шкодує птахів, особливо маленьких і крихких ластівок, які вічно літають у пошуках їжі і майже ніколи її не знаходять. Що ж, старий прав, кажучи про те, що я буваю жорстоким для птахів, адже вони, дійсно, надто крихкі для мене. До старого я теж буваю жорстоким. Але я ніколи не чуло від нього ремствування. Довіряючи мені, старий зробив мене свідком своїх розмов із далекими зірками і місяцем, яких називає своїми друзями. Це дивовижний старий, і іноді я ним по-справжньому захоплююся.

г.) Бесіда з прочитаного (продовження):

- Що ж таке природа для старого Сантьяго?

д.) Вчитель:

Мотив єднання людини з природою в повісті пов'язаний з ідеєю рівності людини і природи. Але тут все не так просто. Звернемося до ключового епізоду повісті – сутичці старого з рибою.

5. Аналіз епізоду «Сутичка старого з рибою» (9-й слайд):

а.) Бесіда з прочитаного (полілог):

- Що змусило старого на 85-й день вийти в море?
- Прочитайте, яким виявився марлін (9-й слайд).
- Для «незвичайного» старого автор знаходить «незвичайну» рибу, «найкращу з риб», гідну захоплення. У боротьбі з нею Сантьяго говорить: «Я все одно її переможу. Хоч це несправедливо, але я їй доведу, на що здатна людина і що вона може винести». З ким, на вашу думку, бориться герой – з рибою чи з самим собою?

- Завдяки чому старий витримав важке випробування?
- Які особисті якості йому допомогли?
- Про що він думав?
- З ким подумки розмовляв?
- Який сон бачив, коли дозволив собі ненадовго заснути?

б.) Узагальнення:

- Фінал епізоду звучить як гімн мужності людини, її волі і силі. Однак на цьому Хемінгуей не закінчує повість. Чому старий досвідчений рибалка не зміг доставити марліна додому?

- Під час поєдинку з акулами старий відчуває розплату за гріх: який? (знайдіть відповідь на питання в словах самого героя – 10-й слайд).

- На вашу думку, старий рибалка – переможений чи переможець?

V.Етап контрольно-оцінювальний:

1. Підведення підсумків:

а.) Вчитель:

Останні рівні нашого занурення допоможуть нам зробити висновки і підвести підсумки нашої роботи.

Завдання 3. «Встановити відповідність». З'єднайте образи-символи, що використовуються в повісті, з їх значеннями (11-й слайд).

б.) Учні працюють на «Учнівських сторінках» самостійно, потім представляють результати своєї роботи (самоконтроль – за допомогою 11-го слайда).

ОБРАЗИ-СИМВОЛИ В ПОВІСТІ Е. ХЕМІНГУЕЯ «СТАРИЙ І МОРЕ»

1.Старий.	1.Успіх, перемога.
2.Море.	2.Майбутнє.
3.Риба.	3.Досвід людини в той же час його обмеженість.
4.Велика риба.	4.Мрії про щастя, відновлення життєвих сил.
5.Акули.	5.Життя.
6.Хлопчик.	6.Володіння світом.
7.Леви.	7.Невблаганність і верховна влада природи.

(Ключ: 1-3, 2-5, 3-1, 4-6, 5-7, 6-2, 7-4).

Завдання 4. «Прочитати» морально-філософський зміст повісті, розкривши значення пар символів:

1. Людина і море (... властиве бажання ...).
2. Море і старий (в ... людина набуває ...).
3. Старий і риба (... допомагає людині домагатися ...).
4. Старий і велика риба (... обмежений, коли людина прагне до ...).
5. Велика риба і акули (бажання ... тягне ...).
6. Старий і хлопчик (... , якого потребує ..., наповнює життя людини сенсом).
7. Людина і леви (у людини завжди залишається ..., яка надає йому ...).

в.) учні працюють на «Учнівських сторінках, потім представляють результати своєї роботи

(1. Людині властиве бажання жити.

2. В житті людина набуває досвід.

3. Досвід допомагає досягати успіху.

4. Досвід обмежений, коли людина прагне до володіння світом.

5. Бажання володіти світом викликає невблаганність природи.

6. Досвід, в якому потребує майбутнє, наповнює життя людини сенсом.

7. У людини завжди залишається надія, мрія про щастя, яка надає йому нових сил.)

г.) Вчитель: Останній рівень нашого занурення – визначення ідеї повісті Е. Хемінгуея "Старий і море". Сформулюйте її.

(Після відповідей учнів – 12 слайд зі словами Е. Хемінгуея: «Людина не для того створена, щоб терпіти поразки. Людину можна знищити, але не можна перемогти».)

2. Рефлексія:

а.) Вчитель: Прочитайте ще раз завдання уроку.

- Чи зуміли ми їх вирішити?

- Оцініть свою роботу на уроці з урахуванням критеріїв, зазначених на «Учнівській сторінці»

(Критерії самооцінки учнів:

- активність;

- змістовність відповідей;

- повнота відповідей;

- точність відповідей;

- конкретність відповідей.)

б.) Учні оцінюють свою роботу на уроці й озвучують свої оцінки;

в.) Вчитель ставить учням оцінки за роботу на уроці.

VI. Етап постановки домашнього завдання:

Виконати одне з творчих завдань (за вибором):

- «Про що б я хотів поговорити з морем (рибою, старим, хлопчиком Маноліном)?» (Взяти інтерв'ю у одного з героїв повісті, використовуючи цитатний матеріал).

- Дати розгорнуту відповідь на питання:

«Е. Хемінгуей назвав свою повість «Старий і море» «посланням молодому поколінню». Які цінні роздуми про життя і людину письменник адресував молоді?»